

OSTROŁĘKA

Wiktor Gomulicki

Na Mazowieckim Szlaku Literackim Ostrołęka prezentuje się skromnie - to "tylko" miejsce urodzenia - w 1848 roku - Wiktora Teofila Gomulickiego (pseud. Fantazy), powieściopisarza, eseisty, publicysty, badacza historii Warszawy, kolekcjonera, jednego z najważniejszych twórców polskiego pozytywizmu, który zmarł w roku 1919 w Warszawie. Był jednym z pierwszych, którzy uznali i docenili wielkość twórczości Cypriana Kamila Norwida. Zamierzał opracować jego monografię. Autor popularnej powieści dla młodzieży „Wspomnienia niebieskiego mundurka” (1906), w której wykorzystał młodzieńcze doświadczenia z czasów, gdy mieszkał w Pułtusku.

Zatem dokładnie 17 października 1848 r., w domu przy ulicy Studziennej (dziś Gomulickiego) w Ostrołęce przyszedł na świat drugi syn Jana Aleksandra i Antoniny z Dmowskich, Wiktor Teofil. Przyszły **pisarz spędził w tym mieście tylko pierwsze sześć lat życia**, dlatego też siłą rzeczy wspomnień z tego okresu miał niezbyt dużo. Jedno z nich (opisane przez syna Juliusza) wiązało się z przemarszem ulicą Studzienną wojsk carskich Paskiewicza, udających się w 1849 r. na kampanię węgierską. Inna historia to zabawa z rówieśnikami na nadnarwiańskich błoniach – polu bitwy pod Ostrołęką z 1831 roku – kiedy to mały Wiktor wygrzebał z piasku kości poległych żołnierzy. Wspomnienia te zapisał w broszurze *Rewolucja 1830-1831 roku*, wydanej w 75. rocznicę, w 1906 roku. Choć po wyjeździe w 1854 r. nie powrócił do Ostrołęki już nigdy, to pamięć o tym mieście zachował do ostatnich dni życia. A i miasto o nim nie zapomniało. Ślady wspomnień Gomulickiego znajdujemy w jego utworach. Przypomnijmy fragment wiersza **Moja rzeka**:

*Nad błękitną moją Narwią
Najpiękniej się łąki barwią,
Najmiłośniej szumią drzewa
I najmilej słowik śpiewa.*

*Nad tą rzeką, nad tą moją,
Poświęcane chaty stoją,
A w nich zbożność i prostota
I pogoda mieszka złota.*

*Dużom roił i doznawał,
Przemęczyłem życia kawał,
A te brzegi, choć tak skromne,
Zawsze myślom mym przytomne.*

*Twoją postać nie uczoną
I twą mowę nie pieszczoną
Zapamiętam do mogiły,
Nadnarwiański kmieciu miły!*

*Twoja czapa z kokardami
I sukmana z pętlicami
Bardziej cieszę oczy moje,
Niż zamorskie dziwne stroje.*

*Wiem, jak w polu kosą śmigasz,
Jak od święta wąż przystrzygasz,
Jak za dziewczką w tańcu biegasz,
A w kościele krzyżem legasz.*

*Znam twe pieśni i twe baśnie,
Znam przyjaźnie i znam waśnie
I zawsze mnie silnie wzrusza
Twoja prosta, szczerza dusza.*

*Nad brzegami mojej rzeki,
Są na smutek dobre leki,
Co ratują od rozbicia,
I wracają chęć do życia.*

W 1931 roku ulica Studzienna, przy której niegdyś mieszkała rodzina pisarza, **otrzymała jego imię**. W 1978 roku **w ostrołęckim muzeum otwarto salę Wiktora Gomulickiego**. Jest to salonik mieszczański z połowy XIX wieku, wzorowany na salonie Gomulickich (obecnie sala Napoleona).

W 1993 roku **na budynku banku przy ulicy Gomulickiego została odsłonięta tablica pamiątkowa** informująca o tym, że w tym miejscu stał niegdyś dom rodzinny pisarza. Znajduje się na niej informacja:

***W tym miejscu stał dom,
w którym urodził się
Wiktor Gomulicki
1848 - 1919
poeta, prozaik, bibliofil***

Od 1980 roku imię Wiktora Gomulickiego nosi założona w 1935 r., „*dla uczczenia pamięci i wyrażenia Czczy i Hołdu Pamięci Zmarłego Wodza Narodu, Wskrzesiciela Wolności Pierwszego Marszałka Polski Józefa Piłsudskiego*”, Miejska Biblioteka Publiczna, prężny ośrodek kulturalny podejmujący działania służące upowszechnianiu książki i czytelnictwa. Już w latach 50. ubiegłego wieku organizowano tu wystawy, konkursy, w tym ogólnopolskie, spotkania z pisarzami i tzw. ciekawymi ludźmi. Te tradycje, od roku 2010, są kontynuowane podczas Festiwalu Literackiego im. Edwarda Kupiszewskiego - *Kupiszewiada*.

Miejska Biblioteka Publiczna im. Wiktora Gomulickiego

w Ostrołęce, ul. Głowackiego 42; tel.: 29 764 21 51, fax: 29 764 55 01.

Wypożyczalnia: tel.: 29 764 54 75; Czytelnia: tel.: 29 764 54 52;

e-mail: biblioteka@mbpostroleka.pl ; www.mbpostroleka.pl

O mieście

Niech podczas naszej literackiej podróży do Ostrołęki postać Wiktora Gomulickiego, który "zabierze" nas także do Pułtuska, gdzie spędził dzieciństwo, stanie się pretekstem do poznania przeszłości i współczesności miasta. Jego historia sięga bowiem końca XI wieku. To wtedy na piaszczystej wyspie położonej na wysokości ujścia Omulwi wybudowano gródek obronny, wokół którego powstała osada. Najstarszy dokument źródłowy, który mówi o Ostrołęce jako o mieście, pochodzi z 1373 r. i wiąże się z nadaniem wójtostwa w Ostrołęce Świętosławowi Romie przez księcia mazowieckiego Siemowita III.

W 1526 r. miasto zostało włączone do Korony i oddane we władanie królowej Bonie. W tym czasie rozpoczął się gospodarczy rozwój miasta - „złoty wiek Ostrołęki”. Jednak w następnych dziesięcioleciach wystąpiły pożary, epidemie, „potop szwedzki”, co spowodowało niemal całkowitą zagładę miasta. Ostrołęka została ponownie zniszczona w początkach XVIII w., w czasach „wojny północnej”.

Pod koniec XVIII wieku, dzięki osadnictwu w Puszczy Zielonej i potwierdzeniu przywilejów rzemieślniczych, nastąpiło ożywienie gospodarcze. Wkrótce po „potopie szwedzkim”, dzięki postłowi ziemi nurskiej, Tomaszowi Gołowskiemu, wybudowano klasztor, kościół bernardynów wyposażono w organy, ołtarze i ambonę, a następnie krużganki. Do dziś jest to jeden z najpiękniejszych zabytków Mazowsza.

Po upadku Rzeczypospolitej Ostrołęka znalazła się w zaborze pruskim i jako największe miasto w tym rejonie, została siedzibą obwodu składającego się z trzech dotychczasowych powiatów: ostrołęckiego, ostrowskiego i nurskiego.

W początkach 1807 r. w Ostrołęce miała miejsce bitwa kampanii napoleońskiej między wojskami francuskimi i rosyjskimi, wygrana przez wojska Napoleona. O jej znaczeniu świadczy fakt, że nazwa miasta została wryta na Łuku Triumfalnym w Paryżu. W rejonie Ostrołęki 26 maja 1831 r. odbyła się też jedna z największych i najkrwawszych bitew Powstania Listopadowego. Walczyły w niej wojska polskie pod dowództwem gen. Jana Skrzyneckiego i carskie, dowodzone przez feldmarszałka Iwana Dybicza. Szczególnym męstwem wykazali się żołnierze 4 pułku pieszego „Czwartacy” i lekkokonna artyleria dowodzona przez podpułkownika Józefa Bema, której szarża uchroniła Polaków od klęski.

Na początku XX wieku Rosjanie wybudowali w Wojciechowicach koszary, które w okresie międzywojennym zostały zajęte przez 5 pułk Ułanów Paślowskich i 12 Dywizjon Artylerii Konnej. W okres II Rzeczypospolitej wkroczyła Ostrołęka z olbrzymimi zniszczeniami wojennymi. Wysiłki władz miasta i zaangażowanie mieszkańców przyniosły jednak efekty: miasto odgruzowano, przeprowadzono remonty budynków, odbudowano ratusz, zbudowano łaźnię, uruchomiono kino. Otwarte zostały 4 szkoły powszechne oraz 8-klasowe państwowe Gimnazjum Męskie im. Króla Stanisława Leszczyńskiego, 8-klasowe Gimnazjum Żeńskie, a w 1921 r., głównie staraniem doktora Józefa Psarskiego, Szkołę Rzemieślniczo-Przemysłową.

Podczas II wojny światowej Niemcy zajęli Ostrołękę 8 września 1939 r. W czasie okupacji zginęło około 1000 ostrołęczan. Nauczyciele Gimnazjum i Liceum utworzyli na terenach włączonych do Generalnej Guberni tajną szkołę pod kryptonimem „Goesin”. Jednocześnie rozwijała się działalność podziemna, a szczególnie aktywna była Armia Krajowa. Miasto zostało wyzwolone 6 września 1944 r.

W 1945 r. Ostrołęka stała się miastem powiatowym w województwie warszawskim. W latach 50. ubiegłego wieku powstały elektrociepłownia i Ostrołęckie Zakłady Celulozowo-Papiernicze, a w latach 1972-1975 kolejne zakłady: Elektrownia B, Zakłady Wapienno-Piaskowe, Zakłady Mięsne, Zakłady Betonów Komórkowych i proszkownia mleka. W tym czasie powstał również szpital, dworzec autobusowy, dom rzemiosła, międzyzakładowy dom kultury, dom sportowca i stadion. Reforma administracyjna kraju, wprowadzona 1 czerwca 1975 r., sprawiła, że Ostrołęka awansowała do rangi miasta wojewódzkiego. Przestała nim być w roku 1999. Obecnie ma status miasta na prawach powiatu grodzkiego.

Zabytki i ważne miejsca

W Ostrołęce i na otaczającym ją terenie wręcz obowiązkowo należy zobaczyć:

- **Pomnik Józefa Bema** na placu Bema, odsłonięty 26 maja 1973 roku. Na pomniku napis: *„W hołdzie wielkiemu Polakowi – społeczeństwo Ostrołęki”*.
- **Ratusz Miejski** – plac Bema 1 (wybudowany w latach dwudziestych XIX wieku w stylu klasycystycznym, kilka razy przebudowywany, obecnie siedziba władz miejskich).

- **Muzeum Kultury Kurpiowskiej** – Plac Bema 8; mieści się w budynku z 1928 r., w którym dawniej była siedziba poczty.

W jego zbiorach znajdują się zabytki z czterech dziedzin: archeologii, etnografii, historii i sztuki, które stanowią jednocześnie ekspozycję stałych wystaw muzeum.

Przeważają zabytki etnograficzne, reprezentujące wszystkie dziedziny kultury kurpiowskiej: łowiectwo, rybołówstwo, rolnictwo, rzemiosło wiejskie, obrzędowość i plastykę ludową.

Wśród prezentowanych stałych wystaw zwróćmy uwagę na *"W poszukiwaniu narodowego stylu. Motywy ludowe w sztuce dwudziestolecia międzywojennego"*. Są na niej prezentowane prace przedstawicieli trzech grup artystycznych działających w okresie międzywojennym na terenie Polski: Stowarzyszenia Artystów Polskich Rytm, Stowarzyszenia Polskich Artystów Grafików Rytm oraz spółdzielni Artystów Ład. Udało się im w latach dwudziestych i trzydziestych XX wieku stworzyć spójne środowisko, mające ogromny wpływ na estetykę międzywojenną. Na wystawie obejrzymy prace takich artystów, jak Wacław Borowski, Zofia Stryeńska czy Władysław Skoczylas. To oni szukali inspiracji w sztuce ludowej, także kurpiowskiej.

Kolejna propozycja do obejrzenia przyciąga tytułem *"A w Kurpiowskiej Puszczy..."*. Ta wystawa w nietypowy sposób prezentuje sztukę rękodzielniczą (haft, tkaninę i wycinankę) kurpiowskich twórców ludowych. Przy jej komponowaniu główny akcent położono nie na samą sztukę ludową, ale na dominujące w niej motywy zdobnicze. Możemy więc podziwiać, wykonane przy użyciu nożyc do strzyżenia owiec, misterne kurpiowskie wycinanki, tkane na domowych warsztatach kilimy i buronki oraz hafty z wzornictwem charakterystycznym dla Puszczy Białej. Wystawa podkreśla również, że dla twórczości ludowej główną inspirację od zawsze stanowiła otaczająca nas przyroda – harmonię, uporządkowanie i celowość występujących w naturze praw z łatwością można odnaleźć w ludowych motywach zdobniczych.

I jeszcze interesująca *"Galeria rzeźby kurpiowskiej"*, prezentująca 18 najcenniejszych i najbardziej charakterystycznych obiektów rzeźby kurpiowskiej tak znanych artystów ludowych, jak Andrzej Kaczyński czy Łukasz Raczkowski. Kurpiowska Puszcza Zielona należała w XIX wieku do najważniejszych ośrodków ludowej rzeźby religijnej w Polsce. Wśród eksponowanych obiektów są figury Chrystusa Frasobliwego, Madonny, świętego Jana Nepomucena czy bardzo ciekawe przedstawienie Koronacji NMP, zwane na Kurpiach popularnie Świętą Trójcą.

Dużą grupę zbiorów stanowią w Muzeum zabytki historyczne. Wszystkie stałe wystawy przyciągają uwagę. Wśród nich *"Kampania napoleońska 1806-1807 w grafice"*, wystawa otwarta w dwusetną rocznicę bitwy pod Ostrołęką 1807 roku. Są na niej prezentowane grafiki z przedstawieniami bitew tzw. polskiej kampanii Napoleona, pokoju w Tylży oraz kartografia z tego okresu. Na ekspozycji można obejrzyć ryciny według znaczących dzieł np. J.A. Grosa czy H. Verneta. Uzupełniają ją statuetki wykonane w brązie, przedstawiające Napoleona. Były one ozdobą wielu domów arystokratycznych i mieszczańskich. W okresie romantyzmu popularyzowały kult Napoleona. Są wśród nich prace J. Pradiera, E. Gillaume'a

czy E. Carrier'a. Zarówno grafika, jak też brązy są przykładami prac wykonanych w stylu klasycyzmu i romantyzmu.

Zabytki z okresu Powstania Listopadowego zgromadzone są na wystawie pn. „*Bitwa pod Ostrołęką*”. Ekspozycja obrazuje przebieg bitwy stoczonej 26 maja 1831 r. Oprócz bogatej ikonografii, obejrzyć tu można mundury formacji biorących udział w bitwie oraz inne zabytki z tego okresu. Przebieg samej bitwy, jej poszczególne fazy, prześledzić można na specjalnie wykonanej makiecie. Na wystawie prezentowane są: ikonografia bitwy, plany, mapy, kostiumologia wojskowa z okresu Królestwa Polskiego oraz sylwetki dowódców, szczególnie jednego z nich - Józefa Bema. Wśród ikonograficznych przedstawień bitwy na uwagę zasługuje obraz namalowany przez uczestnika batalii ostrołęckiej, Karola Malankiewicza. Wystawę wzbogacają znaleziska pobitewne (broń, fragmenty umundurowania) oraz pamiątki związanych z obchodami rocznicowymi bitwy.

Warto obejrzyć plastyczną panoramę bitwy pod Ostrołęką, wykonaną przez artystę, Krzysztofa Jezierskiego.

W zbiorach działu sztuki znajdują się dzieła wybitnych malarzy, grafików i rzeźbiarzy polskich tworzących w I połowie XX wieku, szczególnie w okresie dwudziestolecia międzywojennego. Obrazy i rzeźby zaprezentowane są na wystawie pn. „Galeria sztuki polskiej I połowy XX wieku”. Zgromadzone meble i przedmioty rzemiosła artystycznego z XIX w. stanowią ekspozycję wystawy pn. „Sala im. Wiktora Gomułickiego”. Tworzą one nastrój saloniku mieszczańskiego, w którym oprócz patrona – Wiktora Gomułickiego, poety i pisarza urodzonego w Ostrołęce – są prezentowane także inne zasłużone dla miasta postaci z tej epoki. Zabytki archeologiczne wyeksponowano na wystawie „Pradzieje Kurpiowszczyzny”. Wystawa obrazuje życie w pradziejach na obszarze Kurpiowszczyzny od paleolitu schyłkowego po średniowiecze. Umieszczone na niej zabytki dotyczą wszelkich dziedzin życia: budownictwa, wytwórczości, obronności, obrządku pogrzebowego. Najcenniejsze pochodzą ze średniowiecznego grodziska ostrołęckiego. Oprócz wystaw stałych organizowane są wystawy czasowe, dzięki którym mieszkańcy miasta mogą zapoznać się ze zbiorami ostrołęckiego muzeum i kolekcjami gromadzonymi przez inne polskie muzea. Udostępniane są też wystawy egzotyczne ze zbiorów Państwowego Muzeum Etnograficznego w Warszawie, pokazujące odległe kultury innych państw, np. Indii, Egiptu, Mongolii, Indonezji czy państw Ameryki Północnej. Od 1975 r. w muzeum prowadzona jest działalność w zakresie gromadzenia i udostępniania dóbr kultury, wystawiennictwa, edukacji, badań naukowych i wydawnictw popularnonaukowych. Projekty oświatowe adresowane są głównie do dzieci i młodzieży (lekcje i warsztaty muzealne o tematyce historycznej, archeologicznej oraz etnograficznej czy też dotyczące obrzędowości dorocznej z Kurpiowskiej Puszczy Zielonej).

- **Galeria Ostrołęka** mieści się w dawnej kamienicy kupieckiej przy placu Bema 14. Założona w 1988 r., jest placówką samorządową, działającą obecnie w ramach Ostrołęckiego Centrum Kultury. Jest tu prowadzona działalność edukacyjna, oświatowa, kulturalna i społeczna. Oprócz wystaw i wernisaży, są w niej organizowane kameralne koncerty muzyki klasycznej i jazzowej, prowadzone są

też zajęcia dla dzieci, młodzieży i dorosłych w pracowniach malarstwa, rysunku, grafiki i innych technik plastycznych.

- **Kościół farny pw. Nawiedzenia Najświętszej Marii Panny** (przy ul. Farnej) jest najstarszą świątynią w Ostrołęce. Wybudowany w 1399 r. w stylu gotyckim dzięki fundacji Janusza I Starszego, księcia mazowieckiego. Kilka razy niszczony i palony, został na przełomie XVII i XVIII wieku odbudowany. To wtedy wnętrze świątyni zyskało wyposażenie i ozdoby w stylu barokowym. Prezbiterium nosi cechy gotyckie. W elewacji zewnętrznej zachowane ślady historii - kule kamienne i metalowe - m.in. z okresu wojen szwedzkich. W 1999 r. kościół został rozbudowany o nawy boczne i kruchtę. Obok kościoła znajduje się 13-metrowa dzwonnica, zbudowana w XVIII w.
- **Kościół poklasztorny pw. św. Antoniego Padewskiego** (ul. Gomulickiego 1), to najbardziej okazały obiekt zabytkowy w Ostrołęce, zbudowany w latach 1666-1696. W skład zespołu klasztornego wchodzi barokowy kościół, budynek poklasztorny z wirydarzem oraz dziedzińcem otoczonym krużgankami, tzw. Kalwarią, zwieńczony trzema wieżyczkami.
- **Most im. gen. Antoniego Madalińskiego** – jego stalowa konstrukcja podwieszona na łuku, przypomina sylwetkę mostu w hiszpańskiej Sewilli; powstał w 1995 r.
- **Forty Bema – Pomnik Mauzoleum Bitwy pod Ostrołęką z 1831 r.** - znajdują się u zbiegu ulic Warszawskiej i Stacha Konwy, na terenie dawnej prochowni wojsk carskich, otoczone fosami, na polu największej bitwy Powstania Listopadowego.
- **Pomnik szarży artylerii konnej pod wodzą Józefa Bema** znajduje się przy ul. Fortowej. Wzniesiony na sztucznym pagórku pomnik, odsłonięty został 26 maja 1931 roku, w setną rocznicę bitwy. Przedstawia orła wzbijającego się do lotu.
- **Kościół pw. św. Wojciecha** (ul. I Armii Wojska Polskiego) - dzisiaj kościół katolicki. Pod koniec XIX wieku zbudowany jako cerkiew prawosławna dla żołnierzy wojsk carskich. Po wyparciu Rosjan zamieniona na kościół katolicki. Jedną z naw poświęcono ułanom z 5 Pułku Ułanów Zasławskich, stacjonujących w pobliżu kościoła w okresie międzywojennym.
- **Kościół pobernardyński św. Antoniego (klasztor) i pomnik Czwartaków** - zespół poklasztorny bernardynów, perła północnego Mazowsza, na zewnątrz skromny, ale z bogatymi wnętrzami i piękną polichromią. W jego murach bronili się w czasie Powstania Listopadowego słynni Czwartacy – 4 Pułk Piechoty Liniowej pod dowództwem gen. Ludwika Bogusławskiego. Poza murami, od strony ul. Staszica - mogiła poległych w 1831 roku Czwartaków, na której w 1973 r. odsłonięto pomnik z napisem: *„Tym, co w boju zapragnęli słynąć, dwie tylko drogi, zwyciężyć lub zginąć”*.
- **Grób generała Henryka Kamieńskiego** - ul. Stacha Konwy 8. Zgodnie z tradycją, niewielki, ogrodzony krzyż przy małym drewnianym domku, uważany jest za grób poległego w bitwie dowódcy 5 Dywizji Piechoty, gen. Henryka Kamieńskiego.
- **Grób generała Ludwika Kickiego** - we wsi Kruki, za ostatnimi zabudowaniami, w położonym po prawej stronie drogi lasu, na wzniesieniu, znajduje się ogrodzony betonowym płotem grób gen. Kickiego, dowódcy 2 Pułku Ułanów

okrytego sławą w bitwie pod Raszynem i wyprawie napoleońskiej na Rosję u boku Księcia Józefa Poniatowskiego. W chwili śmierci generał miał 40 lat.

Trasa historyczna:

Śladami Bitwy pod Ostrołęką 1831 roku (7,5 km w 3-4 godz.)

Zanim wybierzemy się na wędrowkę śladami Bitwy pod Ostrołęką 1831 r., przypomnijmy. Po rozbiorach Polski, Ostrołęka znalazła się pod zaborem rosyjskim, w tzw. Królestwie Polskim. 29 listopada 1830 r. w Warszawie wybuchło Powstanie Listopadowe, które szybko przekształciło się w regularną wojnę polsko-rosyjską. Doszło do wielkich bitew pod Stoczką, Olszynką Grochowską, Iganiami. Walki nie ominęły też okolic najbliższych Ostrołęki i samego miasta. 26 maja 1831 r. doszło tu do jednej z najkrwawszych bitew Powstania Listopadowego. Gdy zwycięstwo przechylało się już na stronę wojsk rosyjskich, od całkowitej klęski uratowała Polaków bohaterska szarża 4 baterii lekkokonnej ppłk. Józefa Bema. Rosjanie przestali atakować. Wieczorem Polacy podjęli decyzję o odwrocie w stronę Warszawy. Rosjanie nie ruszyli w pościg.

Zniszczenia po obu stronach były ogromne. Straty rosyjskie to ok. 5800 zabitych i rannych. Straty polskie - 1800 zabitych żołnierzy i oficerów, 2900 rannych, 1400 w niewoli. W walce poległo dwóch generałów – gen. Ludwik Kicki oraz gen. Henryk Kamieński. I chociaż w samej bitwie nie było zwycięzcy, to ogromne straty, niewykorzystane szanse i upadek „moralnego ducha” dowódców sprawiły, że bitwa stała się punktem zwrotnym Powstania. Po jego upadku zaborcy zwiększyli represje nie tylko wobec jego uczestników, ale i całego narodu polskiego.

Dopiero odzyskanie niepodległości przez Polskę w 1918 r. pozwoliło społeczeństwu Ostrołęki na oddanie należnego hołdu bohaterom Bitwy Ostrołęckiej. Wystawiono pomniki, czczono rocznice, postawiono krzyże na mogile Czwartaków pod murem ostrołęckiego klasztoru, na grobach gen. Kickiego i gen. Kamieńskiego, odsłonięto pomnik bohaterskiej szarży Józefa Bema, rozpoczęto budowę monumentalnego Mauzoleum Bitwy Ostrołęckiej.

- Wędrowkę **śladami bitwy pod Ostrołęką 1831 r.** zaczniemy np. od opisanego wcześniej **Kościola pobernardyńskiego Św. Antoniego (klasztor) i pomnika Czwartaków**. Jak wspomnieliśmy, w jego murach bronił się w czasie Powstania Listopadowego 4 Pułk Piechoty Liniowej pod dowództwem gen. Ludwika Bogusławskiego, a na zewnątrz murów od strony ul. Staszica znajduje się mogiła poległych w 1831 roku Czwartaków.
- Kolejnym miejscem będzie Plac Bema z **pomnikiem Józefa Bema, dowódcy 4 baterii lekkokonnej i Muzeum Kultury Kurpiowskiej**, które już wymieniliśmy wśród najważniejszych ostrołęckich obiektów turystycznych.
- Kierując się z Placu Bema mostem im. Antoniego Madalińskiego na prawą stronę Narwi, dotrzemy na teren najkrwawszych zmagania wojsk rosyjskich i polskich w 1831 r. Przez rondo ks. Siemowita III pójdźmy wzdłuż ulicy Stacha Konwy, gdzie znajdziemy wspomniany wśród zabytków Ostrołęki krzyż. To miejsce jest uważane za **grób** bohatersko poległego w bitwie dowódcy 5 Dywizji Piechoty, **gen. Henryka Kamieńskiego**.

- Po przejściu na drugą stronę ul. Stacha Konwy polną drogą, będziemy mieli po prawej stronie stację paliw, a po lewej - fosy. Dotrzemy do ul. Fortowej. Kierując się w prawą stronę, wkrótce znajdziemy się przy wzniesionym na sztucznym pagórku. Tu jest **Pomnik szarzy artylerii konnej pod wodzą Józefa Bema**, który z wielkimi hołdami odsłonięto 26 maja 1931 roku, w setną rocznicę bitwy. Przedstawia ona orła wzbijającego się do lotu. Pomnik został zniszczony przez Niemców w czasie II wojny światowej. Odsłonięcie odbudowanego pomnika nastąpiło 20 lipca 1958 roku. Napis na tablicy *„Bohaterom szarzy artyleryjskiej pod dowództwem generała Józefa Bema w Bitwie pod Ostrołęką 26.05.1831 r. społeczeństwo m. Ostrołęka”*.
- Za pomnikiem skierujmy się dalej polną drogą w stronę wsi Kruki. Po dojściu do głównej drogi wiejskiej, skręćmy w prawo. Jak wspomnieliśmy w opisie, za ostatnimi zabudowaniami, w położonym po prawej stronie drogi lasku, na wzniesieniu, znajdziemy ogrodzony betonowym płotem **grób gen. Ludwika Kickiego**.
- W bezpośrednim sąsiedztwie ulicy Warszawskiej, na terenie byłej prochowni wojsk carskich, znajduje się otoczony fosami **Pomnik Mauzoleum Bitwy pod Ostrołęką**. Budowę mauzoleum rozpoczęto w 1930 roku, w ramach ogólnopolskich obchodów 100. rocznicy wybuchu Powstania Listopadowego i dotychczas nie zakończono.

Przyroda i tradycje

W Ostrołęce i jej okolicach jest nieskażona, naturalna przyroda. I chociaż o Kurpiach mówi się: piaski i laski, to na każdym turyście niezwykle wrażenie robi paleta barw lasów i pól, poprzetykanych błękitem rzek - Narwi, Bugu, Omulwi, Orzycy, Rozogi i Szkwy... Panują tu idealne warunki dla wędkarzy i miłośników sportów wodnych. W położonej na północy regionu Puszczy Zielonej, sosny osiągają wiek 200 lat i mają po 30 metrów wysokości. Zachowało się wiele gatunków dzikiej zwierzyny i ptactwa. W Puszczy Białej znajduje się jedna z największych ostoi kraski w Polsce. Na rozlewiskach kurpiowskich i mazowieckich rzek można spotkać żurawie i dzikie gęsi, a w lasach derkacze, orliki i rzadkie lelki kozodoje.

W wielu gminach kurpiowskich odbywają się ludowe imprezy. W Niedzielę Palmową w Łysych zobaczymy kurpiowskie palmy mające wysokość dziesięciu i więcej metrów. W czerwcu regionalną stolicą folkloru staje się Kadzidło z inscenizacją „Wesela Kurpiowskiego”. W ostatnią niedzielę sierpnia w Myszyńcu jest „Miodobranie”.

Uwagę przyciąga też architektura i budownictwo. Chałupa kurpiowska jest ustawiana szczytem do drogi, ma zdobne szczyty, naroża i drzwi. Dachy domów dawniej kryto strzechą. Nad szczytami sterczą tzw. śparogi wyrzynane na kształt toporów, zwierzęcych głów lub baranich rogów. Przy oknach umieszczano okiennice. Nad samymi oknami, na początku XX w., pojawiły się rzeźbione gzymsy zwane „korunami”. Wnętrze typowej chałupy kurpiowskiej składa się z czterech pomieszczeń: sieni, komory, izby oraz alkierza. Do charakterystycznego wyposażenia izby należały: malowana skrzynia, warsztat tkacki, półka lub otwarta szafka na talerze, miski i łyżki powtykane w specjalne otwory, ławki z przekręcanym

oparciem. Tradycyjne domy z tego regionu można obejrzeć m.in. w Zagrodzie Kurpiowskiej w Kadzidle czy w skansenie w Nowogrodzie. W kuchni kurpiowskiej króluje żurek, łopatka w chlebie, fafernuchy (drożdżowe placki), kołduny, piwo kozicowe (napojem z szyszek jałowca), rejbak, nazywanym także kuglem (ziemniaczany placek z mięsem), różne gatunki miódów i chleba.

Folklor regionu kurpiowskiego, a szczególnie muzyka i teksty piosenek, należą do najbardziej oryginalnych, a jednocześnie tradycyjnych przejawów kultury polskiej wsi. Sposób wykonywania pieśni, poezji czy tańców ludowych sięga korzeniami do wspólnoty ogólnosłowiańskiej. Mimo wielu archaizmów, które zachowały się w folklorze kurpiowskim, jest on mało znany.

Upowszechnianiu kurpiowskiej muzyki i tańca służą przeprowadzane rokrocznie imprezy. Oprócz słynnego „Wesela kurpiowskiego” w Kadzidle, można tu wymienić chociażby Kurpiowskie Prezentacje Artystyczne w Ostrołęckim Centrum Kultury, podczas których rywalizują ze sobą liczne zespoły śpiewacze oraz instrumentalne czy Kurpiowskie Granie, czyli Regionalny Przegląd Harmonistów i Skrzypków Ludowych, organizowany w Lelisie. W skład tradycyjnego kurpiowskiego zespołu instrumentalnego wchodzi: harmonia pedałowa, skrzypce i bębenek (czasem klarnet).

Co roku w listopadzie Ostrołęckie Centrum Kultury organizuje też m.in. Ogólnopolskie Spotkania z Piosenką Kabaretową. Wśród innych wydarzeń warto zwrócić uwagę na Ogólnopolski Festiwal Filmów Amatorskich „Filmowe Zwierciadła” czy Ostrołęcką Jesień Teatralną.

Położenie, dojazd, informacje praktyczne

Ostrołęka leży przy drodze nr 61 wiodącej z Warszawy do Augustowa i Suwałk oraz przejścia granicznego w Ogrodnikach. Od strony Olsztyna do miasta prowadzi droga nr 53, która łączy się z drogą nr 61.

Dworzec autobusowy znajduje się w centrum miasta, przy ul. Bogusławskiego 21 (rozkład jazdy dostępny na stronie www.pks.ostroleka.pl). Autobusy w stronę Warszawy i Olsztyna odjeżdżają w godzinnych odstępach. Dojazd autobusem z tych miejscowości zajmuje ok. 2,5 godz.

Do Ostrołęki można dojechać także koleją (www.rozklad-pkp.pl). Dworzec PKP znajduje się na obrzeżach miasta.

Dojazd do centrum i poruszanie się w granicach miasta ułatwia **Miejski Zakład Komunikacji** (więcej informacji oraz rozkład jazdy na stronie www.mzk.ostroleka.pl). Bilety MZK dostępne są w kioskach Ruchu.

Korporacje taksówkowe:

Bravo Taxi, Ostrołęka, Kopernika 9/105, tel.: 0 800 444 444, 96 24

Halo Taxi, Ostrołęka, Sienkiewicza 28, tel.: 0 800 333 333, 29 764 26 30

MPT Taxi, Ostrołęka, Sienkiewicza 28, tel.: 0 800 111 111, 96 26

Radio Taxi, tel.: 0 800 222 222, 29 760 37 36

Taxi Bis, 0 800 125 500, 29 764 31 13
Narew Taxi, tel.: 29 760 99 99

Komenda Miejska Policji w Ostrołęce: ul. Kościuszki 32b
(www.policja.aviweb.com.pl).

Szpital specjalistyczny: ul. Sienkiewicza 56, wkrótce jednak zostanie przeniesiony do nowego budynku przy al. Jana Pawła II 120A, w którym obecnie funkcjonują przychodnie specjalistyczne (www.szpital.ostroleka.pl).

Ostrołęckie Centrum Kultury (z kinem Jantar): ul. Inwalidów Wojennych 23
(www.ock-ostroleka.pl).

Gastronomia

- Karczma Kurpiowska Ostoja, Stacha Konwy 3, 07-410 Ostrołęka, tel.: 29 760 26 25, 29 764 33 01
- Art Cafe - Restauracja, Ostrołęka, Hallera 31, tel.: 29 760 50 08
- Restauracja Avalon, Głowackiego 44, 07-410 Ostrołęka, tel.: 29 764 26 31
- Off Cafe, Ostrołęka, Prądzyńskiego, tel.: 510 621 768
- Augustyniak - Restauracja, Ostrołęka, Graniczna 15, tel.: 29 767 40 19
- B&E Grill & Pizzeria Diawolo, Ostrołęka, ul Kopernika 7 lok. 24, tel.: 29 761 20 24
- Karczma "Pod Klonami", Ostrołęka, ul. Obozowa 4, tel.: 29 760 80 60
- KISS, Ostrołęka, Hallera 13, tel.: 29 766 66 55
- Kugiel, Ostrołęka, Bursztynowa 1, tel.: 29 760 36 98
- Marco Polo Restauracja Włoska, Ostrołęka, Prądzyńskiego 4, tel.: 29 764 65 33
- Obsession Disco Bar i Restauracja, Ostrołęka, Gorbatowa 5A/3, tel.: 29 643 86 48
- Restauracja Zabytkowa, Ostrołęka, Głowackiego 42, tel.: 29 764 49 28

Baza noclegowa:

- Inter Hotel, Ostrołęka, Partyzantów 1, tel.: 29 769 10 12, fax: 29 766 05 70
- KORONA HOTEL, Ostrołęka, ul. Nowowiejska, 07-410 Kruki, tel.: 600 537 770
- MOSiR Hotel, Ostrołęka, Witosza 1, tel.: 29 760 68 89, fax: 29 760 69 45
- Nad Narwią - hotel i restauracja, Ostrołęka, Wioślarska 2, tel.: 29 760 71 69, fax: 29 760 71 69
- Pokoje Gościnne przy SZPZOZ , Ostrołęka, Jana Pawła 120, tel.: 29 760 58 62, fax: 29 760 45 69
- Pokoje hotelowe starówka, Ostrołęka, ul.Głowackiego 35, tel.: 29 764 49 83
- Relax Hotel, Ostrołęka, Szpitalna 15, tel.: 29 760 44 40,
- Hotel Zielony Zakątek, Susk Stary 10, Rzekuń, tel./fax: 29 764 32 55, kom.: 607 092 395.

Informacja turystyczna:

Kurpiowskie Centrum Informacji

ul. Bogusławskiego 18, 07-410 **Ostrołęka**

tel. (29) 764-51-95, www.kurpiowskiecentrum.info, srtir@kurpiowskiecentrum.info,
kot@kurpiowskiecentrum.info

Ostrołęckie Centrum Kultury

ul. Inwalidów Wojennych 23, 07-410 **Ostrołęka**

tel. (29) 766-45-89

www.ock-ostroleka.pl

Centrum Informacji Turystycznej „Opowieści z Narwi”

ul. Bogusławskiego 18, tel.: 29 764 51 95, kot@kurpiowskiecentrum.info

www.kurpiowskiecentrum.info

